

Kapitalen i MEGA. Et seminar

Slutningen af maj 1999 afholdtes et seminar i Berlin om de endnu ikke afsluttede bind i MEGAs anden afdeling, Kapitalen med forarbejder. I alt mangler der syv bind i denne afdeling, som alle er i arbejde i Berlin (bd. 14 og 15), Moskva (bd. 4.3 og 11.1), i Sendai, Japan (bd. 12 og 13) og Tokio (11.2). Seminaret blev afholdt for at koordinere arbejdet og for at diskutere det fælles problem for alle bindene, nemlig Engels' bearbejdning af Marx' efterladte manuskripter.

Engels' udgave af bd. 2 (1885) og 3 (1894) er hidtil som regel blevet vurderet som stort set i overensstemmelse med originalmanuskripterne og uden særlig store ændringer i forhold til manuskriptet, således som Engels havde hævdet det i sin tid. De nye undersøgelser af manuskripterne har imidlertid godtgjort, at hans bearbejdning af det omfangsrige materiale var mere dybtgående. Engels stod overfor en vanskelig opgave: at tyde manuskripterne og at udvælge de dele, som efter hans opfattelse var Marx' sidste ord i sagen. Som bekendt nåede Marx kun at afslutte bd. 1; bd. 2 og 3 og *Teorierne om merværdien* var uafsluttede manuskripter – ofte i flere udkast – og Engels forsøgte ud af dette at producere læsbare tekster. I nogle tilføjede han mindre afsnit, selvom han også gjorde opmærksom på, at manuskriptet blev afbrudt f.eks. i 3. binds sidste kapitel.

I overensstemmelse med MEGAs intention om at fremlægge alle manuskripter i den form de foreligger, så den fortsatte forskning selv kan undersøge, hvor-

dan de skal vurderes, er det besluttet at udgive manuskripterne og de af Engels udgivne bind. Udgiverne af manuskripterne er af den opfattelse, at Engels' indgreb var meget dybtgående og i nogle tilfælde også forvanskede Marx' intentioner (smlg. artiklen i Arbejderhistorie 3/1995). Med udgivelsen af manuskripterne vil denne diskussion få et grundlag, som hidtil har manglet – det har i høj grad drejet sig om spekulationer. I fremtiden kan der på et bedre grundlag spekuleres om, hvad der egentlig var Marx' intentioner, og om Engels ramte så meget ved siden af.

De manglende bind vil indeholde den sidste del af det økonomiske manuskript 1863-67 (bd. 4.3), manuskripterne til Kapitalens andet bind (bd. 11.1 og 2), Engels' manuskript til bd. 2 (bd. 12) og hans udgave fra 1885 (bd. 13), Marx' manuskripter og det af Engels bearbejdede manuskript (bd. 14) og endelig den trykte udgave fra 1894 (bd.15). Det vurderes, at disse bind alle kan være udgivet i 2005, de to første (bd. 12 og 13) formentlig 2001.

Gerd Callesen

Udgivelser

MEGA-Studien 1998/1-2

Det er ikke lykkedes redaktionen af tidsskriftet at indhente forsinkelsen i udgivelsen. De to numre for 1998 udkom i maj 1999. Det er lidt meningsløst at udgive to numre samtidig, et dobbeltnummer havde været mere forståeligt; men i det mindste er numrene udkommet; i alt foreligger der nu 10 numre. Internationaliseringen af tidsskriftet er fortsat, idet

Redaktion:
Carsten Frimand og
Bjørn Schreiber Pedersen

flere artikler og anmeldelser er skrevet på engelsk.

I nr. 1/1998 findes en lang artikel af François Melis *Zur Gründungsgeschichte der Neuen Rheinischen Zeitung. Neue Dokumente und Fakten* (s. 3-63). Artiklen er delvis identisk med en kortere artikel i *Beiträge zur Marx-Engels-Forschung 1998*, den her foreliggende tekst kunne også med fordel være blevet forkortet. Det fremgår af en beretning i samme nummer (s. 134-140), at Melis arbejder på en forberedende undersøgelse til udgivelsen af Marx' og Engels' tekster i *Neue Rheinische Zeitung*, som skal gengives i bind 7, 8 og 9 af MEGAs første afdeling. Han har i den sammenhæng fundet flere dokumenter, nogle af de forskellige udgaver af NRhZ – bladet udkom ofte i to udgaver – og har kunnet konstatere, at flere usignede artikler er skrevet af Engels. Resultaterne af disse forundersøgelser er planlagt til udgivelse.

Det er blevet klarere nu, at der er en del problemer forbundet med disse tre bind, idet både Marx og Engels har bearbejdet mange artikler, og det skaber uklarhed om, hvor meget af dette stof skal indgå. Endvidere bliver det af beretningen tydeligt, at der findes to holdninger i udgiverkredsen. Den ene hævder, at alle forundersøgelser skal være afsluttet, at alt skal kunne lægges inden et bind kan afsluttes, dvs. at der skal fremlægges monografiske undersøgelser, før MEGA-bindene kan udkomme. Den anden mener, at økonomien og midlerne til at udgive MEGA ikke er af ubegrænset omfang, og spørger derfor om hvilken relevans, der kan være ved at udgive kilder, når alt væsentligt om dem allerede er sagt. Den første

holdning vil betyde, at udgivelsen af de efterladte skrifter kan udskydes i uendelig tid og forhindre en uafhængig forskning. Problemet synes ikke at være afklaret, men kræver en snarlig løsning. Man kan imidlertid håbe på, at arbejdet med de tre bind bliver påbegyndt og at François Melis' meddelelsestrang begrænses noget.

Harry Schmidt gall fortsætter en undersøgelse fra MEGA-Studien 1996/2 om Friedrich Engels og Manchester (s. 64-87), som især beskæftiger sig med Engels' udvikling af sin store undersøgelse om den engelske arbejderklasse, hvilke forudsætninger han havde, og hvilke teoretiske implikationer den fik. Olaf Briese skriver om *Philosophiegeschichte-Ideologieggeschichte-Feldgeschichte. Engels' Streitschriften gegen Schelling im Kontext* (s. 88-108). Han beskæftiger sig med, hvorfor det netop var den meget unge, filosofisk ikke uddannede Engels, der påtog sig opgaven af kritiserende Schelling i 1841.

En besynderlig polemik af William Fr. Drischler mod Samuel H. Barons artikel i 1997/1 afslutter tekstdelen – *Marx and N. M. Karamzin* (s. 108-112). Heftet afsluttes af anmeldelser og to beretninger, foruden den ovenfor nævnte en om en Johann Philipp Becker-konference, hvis indlæg formentlig bliver udgivet – efter beretningen at dømmes med rette.

I nr. 2 forsøger Jack Jacobs sig med en nyvurdering af Engels' forhold til 'det jødiske spørgsmål', *Friedrich Engels and the 'Jewish Question' reconsidered* (s. 3-23). Det er en interessant artikel, og da Jacobs læser jiddisch inddrager han en del materiale, som normalt ikke anvendes. Hans udgangspunkt er for-

skellige afhandlinger af Edmund Silberner, og hovedresultatet er, at Engels nyvurderede jødernes position, i og med at der opstod en jødisk arbejderbevægelse efter 1876. Det er sådan set ikke overraskende, han nyvurderede også andre hidtil 'historieløse folk' efter at de havde udviklet en arbejderbevægelse (Walter Schmidt går s. 116-120 ind på dette emne i en læseværdig anmeldelse).

Detlev Mares undersøger *Die englischen Publikationsorgane der IAA. Zum Kontext der politischen Tätigkeit von Karl Marx* (s. 24-48); aviserne har tidligere været undersøgt, her drejer det sig især om The Bee-Hive og The International Herald, fem andre får en kort omtale. Mares bruger dog især sin artikel til at vurdere Marx' politiske arbejde i perioden, og her støtter han sig hovedsagelig på Wolfgang Schieders smalle bog *Karl Marx als Politiker* (München 1991). Den længste artikel er Ole Stender-Petersens *On the Dissemination of Marx's and Engels's Works and the Reception of Marxism in Denmark 1843-1895* (s. 49-81).

Artiklen er en sammenfatning af flere tidligere afhandlinger, dels Ole Stender-Petersens egne, dels andres, som han ikke nåede at afslutte helt inden han døde. Desværre er den skamferet noget af redaktøren, Jürgen Rojahn's, uforståelige 'bessermacheri' af teksten. Dermed er nogle af pointerne forsvundet. Fred E. Schrader og Dieter Riedel bidrager med to længere diskuterende anmeldelser. Heftet afsluttes med forskellige anmeldelser og en beretning om en konference af betydning for MEGA-arbejdet.

Gerd Callesen

Projekter og afhandlinger

ABA har indtil 3. august 1999 modtaget meddelelse om følgende afhandlinger under udarbejdelse:

De danske frivillige korps 1918-1937

Speciale, Historisk Institut ved Københavns Universitet Socialdemokratiets og De Radikales syn på landets frivillige forsvar.

Forventes afsluttet november 1999

Thomas Bendixen
Bykildevvej 8, 1. tv.
2500 Valby
Tlf. 36 17 36 35

Welfare in Disequilibrium: Causes, Effects, and Consequences of Social Security Legislation

Disputats til American University, Washington D.C.

The dissertation presents an institutional analysis of the structure of welfare systems in the industrialized world. Using an original database characterizing the welfare systems of 23 OECD countries from 1949 to 1995 according to their respective scope (number of people covered), quality (level of coverage), type (contributory, voluntary, compulsory), funding structure (general or earmarked taxation), and administrative structure (Ghent, local government, central government, mixed), I am able to make qualitative distinctions between the systems beyond mere expenditure level. My independent variables accounting for these differences focus on (1) benefit structures existing prior to the introduction of

state-funded systems – predominantly unions, guilds, and friendly societies – which therefore serve as important interest groups aiming to shape the resulting welfare systems to their own institutional benefit; (2) the relative permeability of the political system which inhibits or facilitates structural changes to social security systems; and (3) the consequences of the legislation itself in further strengthening or weakening the interest groups concerned, as well as producing new organized resistance growing mainly out of antipathy toward selective benefits and costs. My database is largely derived from the legislative summaries in the biannual US Department of Health and Education publication *Social Security Programs Throughout the World*. I supplement the statistical findings with case studies focusing on Denmark, Britain, and the United States.

Forventes afsluttet i efteråret/vinteren 1999

Grant Benson
email: bolobenson@aol.com

Sovjetiske diplomaters opfattelser af Danmark i 1930'erne

Ph.d.-afhandling, Center for Slaviske Studier, Odense Universitet

Der benyttes primært sovjetiske kilder, hovedsageligt fra det russiske udenrigsministeriums arkiv og Centret for dokumentation og forskning af nyere historie, Moskva og enkelte danske arkiver, herunder Aage Jørgensens arkiv. Forventes afsluttet december 1999

Rikke Haue
Center for Slaviske Studier,
Odense Universitet

Campusvej 55
5230 Odense M
Tlf. 65 57 31 34
email: haue@hist.ou.dk

En 'skamplet' forsvandt

Speciale i geografi og historie, Roskilde Universitets-Center En analyse af totalsaneringen af Adelgade-Borgergade-kvarteret; blandt andet inddrages erindringsmateriale (NIHA).

Afsluttes i 1999
Kenneth Johansen
Strandgade 278
1401 København K
Tlf. 32 95 77 20

Den danske anarkisme

Speciale, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet En Foucault-baseret genealogi, primært med sigte på en analyse af forholdet mellem de autonome på Nørrebro og stat og myndigheder. Kildematerialet består af den tidligere og den samtidige anarkismes teoretiske skrifter, afhandlinger om den danske anarkisme, den nuværende anarkismes udgivelser (Slamm, Propaganda), artikler fra anarkinet-sites samt andet materiale. Forventes afsluttet ultimo oktober 1999

Jesper Kenn Olsen
Kabbelejevej 18A
2700 Brønshøj
Tlf. 21 80 40 14
email: jesperkennolsen@hotmail.com

Pacifisme og kold krig

Speciale, Historisk Institut ved Københavns Universitet De ældre pacifistiske foreninger blev under den kolde krig i perioden fra 1947-1963 påvirket af den almene udvikling. Hvordan

reagerede de? Specialet kommer til at kredse om forholdet mellem kultur og politik.

Forventes afsluttet i første halvdel af år 2000

Sune Pedersen

Randersgade 49, 3. tv.

2100 København Ø

Tlf. 35 38 27 41

email: sune.pedersen@

post.tele.dk

Almenvællets eller Kapitalens interesse?

Speciale, Center for Historie, Odense Universitet

Undersøgelse af hvilke interesser der vejede tungest i forbindelse med vedtagelsen af de to første danske aktieselskabslove i 1917 og 1930. Undersøgelsen baseres på Rigsdagstidende, organisationsmateriale, personarkiver, aviser og tidsskrifter.

Specialet forventes afsluttet i 1999

John Rendboe

Eckersbergsvej 38 m

5230 Odense M

Tlf. 66 19 07 53

Kulturpolitikken overfor Tyskland i dansk udenrigspolitik 1933-1940

Speciale i historie, Roskilde Universitets-Center

Specialet koncentrerer sig om den officielle politik og diplomati.

Forventes afsluttet ultimo 1999

Matias Seidelin

Adelgade 63, 1. mf.

1304 København K

Tlf. 33 91 33 68

email: matias_seidelin@

hotmail.com

Den første samlingsregering april-juli 1940

Speciale i historie, Roskilde Universitets-Center

I specialet arbejdes med det in-terne samarbejde i den første samlingsregering, der sad fra 10. april til 8. juli 1940, idet interessen specielt samles om den såkaldte Majhistorie, der opstod på grund af det stigende pristol og de grundlæggende politiske uoverensstemmelser mellem de fire regeringspartier, som krisen afslørede. Dels skal samarbejdet mellem ministrene og deres partier undersøges, dels forholdet mellem regeringen og partierne og de store organisationer.

Specialet forventes afsluttet august 1999

Lea Storgaard Petersen

Gl. Kalkbrænderivej 64, 5. tv.

2100 København Ø

Harald Bergstedt

Speciale, Roskilde Universitets-center

Historisk biografi om forfatteren, afholdsagitatoren, journalisten, socialdemokraten og nationalsocialisten Harald Bergstedt (1877-1965).

Forventes afsluttet november 1999

Anne Stadager

Baldersgade 48, 1. th.

2200 København N

Tlf 35 84 07 79

email: Anne@skov-andersen.dk

Internet

Gramsci

Mængden af *ebøger*, bøger der er digitaliseret og lagt ud til fri afbenyttelse på internettet, er hastigt voksende. Det er et område, hvor Danmark efterhånden også er ved at komme med. Blandt andet har Det Kongelige Bibliotek og Museum Tusulanums Forlag lagt Gert Sørensens disputats fra 1993 *Gramsci og 'den moderne verden'* og sammes oversættelse af et udvalg af Antonio Gramscis *Fængselsop- tegnelser* ud på nettet.

http://www.kb.dk/elib/dis/gramsci/

Palmemordet

Den svenske Palmekommissions mere end 900 sider lange gennemgang af politiets efterforskning i sagen om mordet på statsminister Oluf Palme blev for nylig offentliggjort. Betænkningen er blot én blandt mere end 30 titler med også kritisk samfundsvidenskabelig forskning i serien *Statens Offentliga Utredningar*, som kan hentes på det svenske justitsministeriums hjemmeside. Blandt titlerne kan i øvrigt nævnes en række forskningsrapporter fra *Demokratiutredningen: Globaliseringen och demokratin, Bör demokratin avnationaliseras?, EU – ett demokratiprojekt?, Demokrati och medborgarskab*. Alle teksterne er gemt i pdf-format. På siden findes en vejledning i, hvordan man henter det gratis program, Adobe Acrobat, der skal installeres, før teksterne kan læses.

http://justitie.regeringen.se/propositionermm/sou/index.htm

DDR- og nazi-propaganda

En interessant samling af propagandamateriale fra nazi-Tyskland og DDR i engelsk oversættelse. På siden findes eksempler på såvel propagandamateriale rettet mod den tyske befolkning som vejledninger til partimedlemmer i, hvordan de skulle bedrive propaganda og agitation.
<http://www.calvin.edu/academic/cas/gpa/>

Udstillinger

Mandela i fængsel

Frem til den 24. oktober viser Arbejdermuseet udstillingen *Mandela i fængsel*, der fortæller om Nelson Mandelas 27 år i sydafrikanske fængsler under hans lange vej til frihed for sig selv og for Sydafrika.

Udstillingen er bygget op omkring en række originale genstande fra fængselsopholdet. Fle- re af dem er lånt i Mandelas private samling, andre stammer fra fængslerne. Manuskriptet til udstillingen udgøres af Mandelas selvbiografi *Vejen til frihed* kombineret med en fotodokumentation fra fire af de fem fængsler, som Mandela sad i.

Fra det første og værste fængsel på Robben Island, hvor Mandela sad i 18 år, vises en rekonstruktion af fængselscellen i størrelse 1:1, fangernes jernlænker, tinkrus og ske, tæpper og

fangedragt (med korte bukser til de sorte *boys*). Celleudstyret går helt ned i detaljerne til toiletspanden og sisalmåtterne, som fangerne sov på på cementgulvet. Fra tvangsarbejdet i Robben Island's kalkbrud vises de originale trillebøre, hamre og de primitive selvlavede solbriller, som de sorte måtte nøjes med. Selv kalksten og stenskifer fra brudene på Robben Island er hentet til Danmark for at indgå i udstillingen.

Fra det senere udslusningsfængsel i 80'erne viser udstillingen blandt andet de hemmelige mikrofoner, som var indbygget i Mandelas havestol i den periode, hvor han forhandlede med regeringen og havde møder med sine egne i ANC. Mandela opdagede aflytningen og forhindrede, at batterierne, der drev mikrofonen, blev udskiftet ved at tage stolen med ind om natten.

Fra Mandelas egen samling præsenterer udstillingen hans status som høvding med leopardskind, hat og bælte, men også de boksehandsker, som han brugte for at holde sig i form under fængselsopholdet. I sidste del af udstillingen vises endelig den originale afstemningsformular, der blev brugt ved valget i 1994 sammen med et signeret eksemplar af Mandelas indsættelsestale.

Udstillingen er fyldt med detaljer fra fængslerne på Robben Island, i Pollsmoor og Victor Verster. Med Mandelas fængselsophold som omdrejnings-

punkt diskuterer den en række spørgsmål af afgørende betydning: Apartheid, ydmygende lovgivning for sorte og for farvede, fængselsopholdets karakter, og spørgsmålet om, hvordan det overhovedet er muligt at overleve så mange år i fængsel uden at miste både værdighed og tolerance. Endelig tager udstillingen til sidst spørgsmålet om Robben Island's symbolske rolle i det nye Sydafrika op set i lyset af forsoningspolitikken.

Udstillingen er tilrettelagt af Faaborg kulturhistoriske Museer i samarbejde med Arbejdermuseet. Efter visningen i Danmark fortsætter den til museet på Robben Island i Sydafrika, hvor den forbliver fremover.

Arbejdermuseet
Rømersgade 22
1362 København K
Tlf. 33 93 25 75
www.arbejdermuseet.dk

Septemberforliget

Industrimuseet i Horsens viser i anledning af 100 året for indgåelsen forliget på arbejdsmarkedet i 1899 en udstilling med titlen *Septemberforliget, arbejdsmarkedets grundlov*. Udstillingen vises fra 5. september til 12. november.

Åben daglig fra 11-16.

Industrimuseet
Gasvej 17
8700 Horsens
Tlf. 75 62 07 88
www.copyright.dk/industrimuseet